

УДК 94(476:327.51)«19»

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2024.31.16>

СКОРОЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ НА ПОЧАТКУ 90-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Троян Сергій,

Національний авіаційний університет

ORCID ID: 0000-0002-3053-6530

Санжаревський Олег,

Національний університет «Острозька академія»

ORCID ID: 0000-0001-7911-4462

Шеретюк Валерій,

Рівненський державний гуманітарний університет

ORCID ID: 0000-0002-3280-7744

Карпухіна Тетяна,

Рівненський державний гуманітарний університет

ORCID ID: 0000-0003-0812-1731

У статті досліджуються концептуальні та практичні аспекти військового будівництва в армії Республіки Білорусь на початку 90-х років ХХ століття, проблеми й перспективи становлення та розвитку Збройних сил, а також ролі та місця, які вони відіграють у забезпеченні регіональної безпеки Центрально-Східної Європи. Автори робили своє дослідження на базі методології, що ґрунтується на розробках поєднання класичного і розширеного західних підходів до розуміння національної безпеки, зокрема й на основі ідеї сек'юритизації як процесу трансформації певного безпекового питання чи аспекту. Класична візія характерна для американських (Е. Азер, Ч. Мур, Д. Кауфман) дослідників і заснована на розумінні безпеки як відсутності загроз для державної цілісності, базових свобод і цінностей суспільства й особи. Розширене трактування безпеки в рамках теорії міжнародних відносин характерне для представників Копенгагенської школи досліджень безпеки, зокрема Баррі Бузана й Оле Вейвера. Вони розглядають безпековий комплекс як найважливішу особливість індивідуального чи колективного міжнародного актора. До цього підходу близьким є бачення представників школи неореалізму (структурного реалізму й наступального реалізму) в міжнародних відносинах.

Базовими принципами дослідження виступають принципи науковості, об'єктивності, історизму, системності, поліфакторності та репрезентативності. Це дало можливість у порівняльному ключі прослідкувати основні засади формування й історичну еволюцію діяльності Білорусі у сфері обороноздатності. Опис результатів дослідження завершив процес наукового пошуку й вивчення проблеми шляхом викладу та фіксації проміжних і загальних висновків.

У роботі зазначено, що розбудова ЗС Республіки Білорусь базувалася на вагомій базі ще радянських ЗС, які на території Білорусі мали чисельне й добре озброєне формування. Прийнята в грудні 1992 року Воєнна доктрина Республіки Білорусь проголошувала політику збройного нейтралітету, що передбачало, зокрема, готовність захищати свій суверенітет за допомогою збройних сил. Збройні сили Республіки Білорусь на початку 90-х років минулого століття відповідно до закону «Про Збройні сили» склалися із Сухопутних військ, Військово-повітряних сил, військ ППО, а також військово-навчальних закладів та інших установ, підприємств і організацій. Їхня загальна чисельність відповідно до підсумкового акта Гельсінських угод від 19 липня 1992 року не повинна була перевищувати 100 тис. чол. Реформування та скорочення проводилося у два етапи. 1-й етап – 1992 рік: Збройні сили було скорочено майже на 30 тис. чол., визначено їх оперативне призначення, розроблено основні керівні документи. 2-й етап (основний) – 1993–1994 роки: Збройні сили скорочені ще більш як на 16 тис. чол. Реформування зазнало 922 з'єднання, частини й установи, з них 360 було розформовано та 491 – реформовано. 1993 року з лав Збройних сил Білорусі було звільнено понад 6,5 тис. офіцерів і прапорщиків, з них 987 осіб мали вислугу менше ніж 15 років, тобто звільнені без права на пенсійне забезпечення. А 1994 року зі Збройних сил Білорусі звільнено 1629 офіцерів, з них тільки 28 % за віком і хворобою, понад 1000 рапортів перебувають на розгляді. При цьому в 1994 році у військових формуваннях у ланці рота – взвод понад 800 вакантних посад. У статті зазначається, що військово-навчальні заклади, призначені для підготовки офіцерського корпусу республіки, до середини 90-х років склалися з двох вищих військових училищ, одне з яких має командний профіль і готувало офіцерів за сімома спеціальностями, друге – інженерний профіль і готувало за 24 спеціальностями. Автори погоджуються з думкою більшості дослідників, які вказують на головний тактичний підхід – не реформування, а скорочення армії з урахуванням відомих причин, а саме недопущення краху економіки, можливого соціального вибуху, виконання міжнародних

зобов'язань країни. Водночас очевидно, що саме в цей час зароджувалися й частково апробувалися ті ідеї, які лягли в основу майбутніх, більш ефективних і якісних змін у білоруській армії.

Ключові слова: армія, сухопутні війська, скорочення армії, реформа армії, Збройні сили, військова освіта.

Troian Serhii, Sanzharevskiy Oleh, Sheretiuk Valerii, Karpukhina Tetiana. The Republic of Belarus Armed Forces' Reduction in the early 90s of the 20 century

The article examines the conceptual and practical aspects of military construction in the army of the Republic of Belarus in the early 90s of the 20th century, the problems and prospects of their formation and development, as well as the role and place they play in ensuring the regional security of Central and Eastern Europe. The authors conducted their research on the basis of a methodology based on the development of a combination of classical and advanced Western approaches to understanding national security, in particular, on the basis of the idea of securitization as a process of transformation of a certain security issue or aspect. The classic vision is characteristic of American (E. Azer, C. Moore, D. Kaufman) researchers and is based on the understanding of security as the absence of threats to state integrity, basic freedoms and values of society and the individual. An extended interpretation of security within the framework of the theory of international relations is characteristic of representatives of the Copenhagen School of Security Studies, in particular Barry Buzan and Ole Weaver. They consider the security complex as the most important feature of an individual or collective international actor. Close to this approach is the vision of representatives of the school of neorealism (structural realism and offensive realism) in international relations.

The basic principles of research are the principles of scientificity, objectivity, historicism, systematicity, multifactoriality and representativeness. This made it possible to follow the main principles of the formation and historical evolution of Belarus in the field of defense capability in a comparative way. The description of the research results completed the process of scientific search and study of the problem by presenting and fixing intermediate and general conclusions.

The work states that the development of the Armed Forces of the Republic of Belarus was based on a strong base of the Soviet Armed Forces, which had a large and well-armed formation on the territory of Belarus. Adopted in December 1992, the Military Doctrine of the Republic of Belarus proclaimed a policy of armed neutrality, which included, in particular, the obligation to defend one's sovereignty with the help of the armed forces. The Armed Forces of the Republic of Belarus at the beginning of the 90s of the last century, in accordance with the law "On the Armed Forces", consisted of the Ground Forces, the Air Force, the Air Defense Forces, as well as military educational institutions and other institutions, enterprises and organizations.

According to the final act of the Helsinki Agreements of July 19, 1992, their total number should not exceed 100.000 people. Reforming and downsizing was carried out in two stages. Stage 1 – 1992: The armed forces were reduced by almost 30,000 people, their operational purpose was determined, and the main governing documents were developed. 2nd stage (main) – 1993–1994: The armed forces were reduced by more than 16.000 people. 922 units, units and institutions were reformed, of which 360 were disbanded and 491 were reformed. In 1993, more than 6.500 officers and warrant officers were dismissed from the ranks of the armed forces of Belarus, of which 987 people had less than 15 years of service, that is, dismissed without the right to pension. And in 1994, 1.629 officers were dismissed from the Armed Forces of Belarus, only 28% of them due to age and illness, more than 1.000 reports are pending. At the same time, in 1994, there were more than 800 vacant positions in military formations at the company-platoon level.

In the article described that the military educational institutions designed to train the officer corps of the republic until the mid-1990s consisted of two higher military schools, one of which had a command profile and trained officers in seven specialties, the second was an engineering profile and trained in 24 specialties. The authors agree with the opinion of the majority of researchers, who point to the main tactical approach – not reform, but reduction of the army, taking into account known reasons, namely – preventing the collapse of the economy, a possible social explosion, and the fulfillment of the country's international obligations. At the same time, it is obvious that it was at this time that the ideas that formed the basis of future, more effective and qualitative changes in the Belarusian army were born and partially tested.

Key words: army, ground forces, reduction in force, army reform, armed forces, military education.

Постановка наукової проблеми. Скорочення, а потім і спроби реформування армій країн колишнього СРСР є актуальною і, як це не дивно, до кінця не вивченою проблемою сучасної історичної та військової науки. Розвал такого величезного військового комплексу поставив перед новими незалежними країнами ряд схожих за своєю суттю проблем, розв'язання яких безпосередньо впливало на прогрес тієї чи іншої держави, на економічну, соціальну і часто політичну ситуацію. Республіка Білорусь не є винятком із загального числа. Успішні або, навпаки, провальні дії держави у сфері оборони безпосередньо впливали на внутрішньополітичну ситуацію в країні, що відразу ж позначалося на зовнішньополітичному векторі розвитку. Дослідження початкових процесів становлення армії Республіки Білорусь дає змогу краще зрозуміти й осмислити подальші процеси як у білоруському суспільстві, так і в прилеглому геополітичному регіоні. Також важливо зрозуміти економічні, воєнні та політичні причини дій уряду держави у сфері оборони, особливо в розрізі сучасної ролі ЗС Республіки Білорусь в російсько-українській війні.

Аналіз останніх досліджень. В Україні на сьогодні практично відсутні праці та дослідження із заявленої проблематики. Винятком можна назвати роботи військового експерта В. Бадрака, який у деяких

своїх працях приділяє деяку увагу армії Республіки Білорусь. У союзній державі Білорусі та Росії останніми роками виокремилася невелика група дослідників, які займаються питаннями, близькими до заявленої нами проблематики. Хотілося б виокремити таких фахівців, як-от А. Алесін, А. Володькін, А. Поротніков, П. Биковський, М. Азаматов та ін. Ці автори вирізняються знаннями теми та глибиною досліджень. Однак їхніх праць явно недостатньо, щоб розкрити всі аспекти такої глибокої проблеми. Тому наша стаття, що базується у своїй основі на архівних дипломатичних джерелах (архів зовнішньої політики МЗС Російської Федерації), які раніше не були введені в науковий обіг, є самостійним дослідженням за своєю суттю й актуальним за своїм характером.

Методологія пропонованого наукового дослідження ґрунтується на теоретичному положенні про своєчасність ознайомлення з первинною інформацією та виявленням проблемних ситуацій і прогнозом розвитку подій. Дослідження авторів у розрізі проблематики наукової статті здійснюється насамперед на основі наукових принципів і методологічних засад сучасних міжнародних безпекових студій і неореалістичного підходу до вивчення поведінки міжнародних акторів. Науково-теоретичну базу аналізу безпеки становить поєднання класичного і розширеного західних підходів до розуміння національної безпеки, зокрема й на основі ідеї сек'юритизації як процесу трансформації певного безпекового питання чи аспекту.

Класична візія характерна для американських (Е. Азер, Ч. Мур, Д. Кауфман) дослідників і заснована на розумінні безпеки як відсутності загроз для державної цілісності, базових свобод і цінностей суспільства й особи. Розширене трактування безпеки в рамках теорії міжнародних відносин характерне для представників Копенгагенської школи досліджень безпеки, зокрема Баррі Бузана й Оле Вейвера. Вони розглядають безпековий комплекс як найважливішу особливість індивідуального чи колективного міжнародного актора. До цього підходу близьким є бачення представників школи неореалізму (структурного реалізму й наступального реалізму) в міжнародних відносинах. Зокрема, неореаліст Кеннет Уолц сформулював концептуальний принцип структурної тріади: держави – визначальні міжнародні актори; виживання – головний мотив поведінки держав на міжнародній арені; держави мають різний потенціал і можливості – прагнення збільшити його веде до зміни структури міжнародних відносин. Інший неореаліст, представник школи наступального реалізму Дж. Міршаймер (*The Tragedy of Great Power Politics*, 2001, and *The Great Delusion: Liberal Dreams and International Realities*, 2018) вважає, що сучасні міжнародні відносини характеризуються анархічністю, яка робить виживання держави головним завданням її зовнішньої політики та фундаментальним чинником впливу на характер воєнної політики.

Базовими принципами дослідження виступають принципи науковості, об'єктивності, історизму, системності, поліфакторності та репрезентативності.

Принцип науковості передбачає вивчення досліджуваної проблематики у суворій відповідності із сучасною системою наукових положень, понять і тверджень. Принцип об'єктивності ґрунтується на розумінні мінімізації суб'єктивного впливу авторів наукової розвідки на результати проведеного дослідження. Принцип історизму ґрунтується на врахуванні конкретно-історичних умов і ситуацій, подій і фактів, які впливали на характер та особливості воєнної політики Білорусі в досліджуваному хронологічному діапазоні. Принцип системності як основа системного підходу дав можливість провести комплексне всебічне вивчення об'єкта дослідження. Принцип поліфакторності передбачає виклад наукових фактів і узагальнення інформації в контексті врахування загального процесу, багатоаспектності та специфіки діяльності білоруської влади у сфері воєнної політики. Нарешті, принцип репрезентативності дав змогу узагальнити й перенести результати наукового дослідження на схожі явища та процеси.

Основна частина. Дослідники, що вивчали проблематику створення армії Республіки Білорусь, зазначають, що у Збройних сил незалежної Білорусі була дійсно солідна база – Червонопрапорний Білоруський військовий округ (КБВО), найпотужніший у Радянському Союзі. Він «підпірав» Групу радянських військ у Німеччині, що дислокувалася на території тодішньої НДР, тобто перебував на найважливішому на той час стратегічному напрямку.

Окрім величезного збройного угруповання, на території БРСР було створено інфраструктуру, що забезпечувала життєдіяльність і бойове застосування цих військ під час кризової ситуації. А саме: склади, найгустіша в СРСР мережа під'їзних шляхів, запаси військового майна, призначені для розгортання тут армії чисельністю 500 тисяч, а за деякими даними – мільйон осіб. Датою створення національної армії можна вважати 20 березня 1992 року, коли було ухвалено постанову уряду «Про створення Збройних сил Республіки Білорусь» [1]. Колишні війська КБВО почали перетворюватися на армію незалежної країни.

Після розпаду СРСР Республіка Білорусь підтвердила всі міжнародні зобов'язання, взяті на себе Радянським Союзом. Це передбачало, крім усього іншого, беззастережне виконання Договору про

звичайні збройні сили у Європі (ДЗЗСЄ), що означало скорочення великих обсягів техніки й особового складу військ, які дісталися Білорусі у спадок від Червонопрапорного Білоруського військового округу МО СРСР.

Ухвалена в грудні 1992 року Військова доктрина Республіки Білорусь проголошувала політику збройного нейтралітету, що передбачало, зокрема, у разі відбиття агресії будь-якої країни співробітництво з іншими державами, оскільки таке співробітництво, на думку керівництва Білорусі, не є відступом від політики нейтралітету [2, арк. 28].

Збройні сили Республіки Білорусь на початку 90-х років минулого століття відповідно до закону «Про Збройні сили» склалися із Сухопутних військ, Військово-повітряних сил, військ ППО, а також військово-навчальних закладів та інших установ, підприємств і організацій [2, арк. 28]. Їхня загальна чисельність відповідно до підсумкового акта Гельсінських угод від 19 липня 1992 року не повинна була перевищувати 100 тис. осіб. Ці положення було закладено в основу задуму реформи Збройних сил того часу, що найбільше, на нашу думку, було схоже на скорочення надлишкових військ. Проте скороченням називати цей процес влада не бажала, тож реформування і скорочення проводилися у два етапи.

1-й етап — 1992 рік. Збройні сили було скорочено майже на 30 тис. осіб, визначено їхнє оперативне призначення, розроблено основні керівні документи.

2-й етап (основний) – 1993–1994 роки:

– Збройні сили скорочено ще більш ніж на 16 тис. осіб. Реформуванню піддалося 922 з'єднання, частини й установи, з них 360 було розформовано і 562 реформовано;

– створено Центральні бази зберігання озброєнь, техніки та матеріальних засобів (загалом шість).

Переміщено і прийнято на склади близько 150 тис. тон різних вантажів і матеріальних засобів;

– реформується Центральний апарат Збройних сил [3, арк. 105]. За інформацією посла Російської Федерації в Білорусі того часу І. А. Саприкіна, «активно проводиться реформування в органах управління всіх ланок. Так, за результатами вдосконалення організаційно-штатної структури Центрального апарату МО в 1994 році з його складу виключено управління зовнішніх зв'язків, центр військових досліджень, управління реалізації матеріальних засобів, відділ пунктів управління, а також окремі посади в управліннях, відділах і службах... узагалі хочуть скоротити 30 % апарату (наразі чисельність Центрального апарату МО – приблизно 900 осіб, з них 550 генералів, офіцерів і прапорщиків). За рахунок їхньої чисельності формують Центральне управління реалізації військової політики та Центральний командний пункт» [3, арк. 106];

– завершується розроблення всіх керівних документів [2, арк. 29].

Білоруські дослідники зазначають, що загалом у цей час командування Збройних сил Республіки Білорусь прагнуло виконати постанову Ради Міністрів Білорусі від 19.03.1993 № 164-7, яка вимагала доведення чисельності армії до 90 тис. військовослужбовців. Хоча станом на 1 жовтня 1994 року налічувалося 103 тис. солдатів і офіцерів, а на фінансовому утриманні МО перебуває 172 тис. осіб [3, с. 106].

Російські аналітики (МЗС Росії) вказують у цьому контексті, що 1993 року з лав Збройних сил Білорусі було звільнено понад 6,5 тис. офіцерів і прапорщиків, із них 987 осіб мали вислугу менше ніж 15 років, тобто звільнені без права на пенсійне забезпечення. А 1994 року зі Збройних сил Білорусі звільнено 1629 офіцерів, з них тільки 28 % за віком і хворобою, понад 1000 рапортів перебувають на розгляді. При цьому в 1994 році у військових формуваннях у ланці рота – взвод понад 800 вакантних посад. Причини цієї ситуації очевидні – на 1 липня 1994 року у ЗС Білорусі служили 25 тис. офіцерів і 12 тис. прапорщиків, а на квартирній черзі стояли 10 333 військовослужбовці, і треба розуміти, що шанси отримати квартиру в найближчому майбутньому були мінімальними. Грошове забезпечення також не відповідало реальному на той час стану справ. За інформацією з відкритих джерел, 1994 року розмір грошового забезпечення становив: командир взводу – 22 долари, командир полку – 35 доларів [4].

За планом реформ у Збройних силах передбачалося таке структурування військ:

1. Сухопутні війська – чисельність близько 45 тис. осіб. Організаційно були зведені до складу трьох армійських корпусів:

– 28 АК – 6, 11, 50 механізовані бригади і база зберігання озброєнь, техніки та матеріальних засобів;

– 7 АК – 30 механізована бригада і три бази зберігання озброєнь і техніки;

– 5 АК – дві бази зберігання озброєння і техніки, а також окремих з'єднань центрального підпорядкування. Зокрема, 120 МСД, 103 ВДД і 38 ОВДБр. На озброєнні цих з'єднань і частин згідно з Ташкентською угодою від 15 травня 1992 року перебувало близько 1800 бойових танків, 2600 бойових броньованих машин, 1615 артилерійських систем [2, арк. 29].

Виходячи із цих встановлених максимальних рівнів до листопада 1995 року і наявних у реальності озброєнь в армії Білорусі на початку 90-х років, було визначено норму скорочення їхніх різних категорій. Наприклад, танків – понад 2 тис. одиниць, ББМ – близько 1,5 тис. одиниць, бойових літаків – понад 150 одиниць. Для Білорусі ці цифри свідчать лише про те, що для економіки це непосильний тягар, адже практично йдеться про те, що потрібно витратити коштів на скорочення озброєнь і техніки в 1,6 раза більше, ніж Велика Британія, Франція і США разом узяті [2, арк. 29].

2. Військово-повітряні сили. Командування Військово-повітряних сил Республіки Білорусь було утворено 15 червня 1992 р. на базі управління 26-ї (мінської) повітряної армії ВПС Радянського Союзу. До липня 1992 року військова авіація Білорусі включала 390 бойових літаків і 79 ударних вертольотів. Чисельність – до 17 тис. осіб. Організаційно вони зводяться до складу авіаційних баз. На озброєнні ВПС до листопада 1995 року мало залишитися до 260 літаків різних типів. Це скорочення було здійснено до початку 1996 року за рахунок зняття з озброєння 130 літаків попередніх поколінь і ранніх років випуску. До цього ж часу завершилися основні структурні перетворення Збройних сил Білорусі.

У Військово-повітряних силах на основі авіаполків 26-ї ВА ВПС Радянського Союзу, винищувальних авіаполків 2-ї окремої армії Військ ППО й окремих вертолітних полків авіації Сухопутних військ було створено вісім авіабаз – основної організаційної одиниці ВПС республіки. На основі колишнього 927-го винищувального авіаполку 26-ї ВА ВПС Радянського Союзу на аеродромі Береза було сформовано 927-му авіабазу, яка мала в середині 90-х рр. 52 винищувачі МіГ-29. Колишній 61-й винищувальний авіаполк 2-ї окремої армії ППО Радянського Союзу було перетворено на 61-шу авіабазу на аеродромі Барановичі. У середині 90-х рр. тут базувалося 23 винищувачі Су-27П і 30 МіГ-29 з розформованого 787-го ІАП (перехоплювачі МіГ-25ПД до цього часу з озброєння вже були зняті). Ще одна частина винищувальної авіації – 50-та авіабаза в Мачулищах із 45 винищувачами МіГ-23МЛ – була утворена на основі колишнього 201-го винищувального авіаполку 2-ї окремої армії ППО Радянського Союзу.

Замість трьох бомбардувальних авіаполків колишньої 1-ї бомбардувальної авіадивізії 26-ї ВА ВПС Радянського Союзу на аеродромі Россь Волковиського району Гродненської області на базі колишнього 116-го БАП сформували 116-ту базу, яку до середини 90-х рр. укомплектували 42 літаками Су-24М. А всі три окремі штурмові авіаполки з 99 Су-25 звели в одну 206-ту авіабазу на аеродромі Ліда Гродненської області (сформована на основі колишнього 206-го ОШАП 26-ї ВА ВПС Радянського Союзу). Ще три авіабази ВПС Республіки Білорусь (65-ту в Кобрині, 181-шу в Пружанах і 276-ту в Боровцях) сформували на основі однойменних окремих вертолітних полків колишніх 28-ї загальновійськової і 7-ї танкової армій Білоруського військового округу. На їхньому озброєнні в середині 90-х рр. було близько ста гелікоптерів Мі-8, близько 65 Мі-24 (у т. ч. розвідників і розвідників-коректувальників Мі-24К і Мі-24Р), три важкі транспортні Мі-6 і 14 Мі-26. Розташований у Барановичах 558-й авіаремонтний завод ВПС Радянського Союзу став головним авіаційним центром Республіки Білорусь. Нині республіканське унітарне виробниче підприємство «558-й авіаційний ремонтний завод» (раніше був відомий як Барановицьке авіаремонтне підприємство, БАРП) здійснює ремонт і модернізацію практично всіх типів літаків і вертольотів, які перебувають на озброєнні Білорусі, а також за контрактами із зарубіжними замовниками. На підприємстві освоєно всі види ремонту літаків МіГ-29, Су-27, Су-25, Су-17 (Су-22), їхніх систем, устаткування й озброєння, а також літаків Ан-2 і вертольотів Мі-8 і Мі-24, здійснюється модернізація винищувачів МіГ-29 і Су-27, штурмовиків Су-25 [5].

3. Війська ППО. У військах ППО перебувало 9055 військовослужбовців. Кістяк техніки військової протиповітряної оборони становили не тільки зовсім ще не старі зенітно-ракетні комплекси «Бук», «Оса», «Стріла-10», «Тунгуска», а й ексклюзивні С-300В, здатні перехоплювати балістичні ракети аж до середньої дальності. До складу об'єктової (територіальної) системи ППО ввійшли три зенітні ракетні бригади, два зенітні ракетні полки, одна радіотехнічна бригада й один радіотехнічний полк. На їхньому озброєнні перебували ЗРК великої (60 пускових установок С-200 і 96 ПУ С-300), середньої (114 ПУ С-75) і малої (64 ПУ С-64) дальності [6].

У Збройних силах Республіки Білорусь є також спеціальні війська, до складу яких входять розвідувальні з'єднання та частини, інженерні, хімічні, війська зв'язку, дорожні й автомобільні частини. Усі вони організаційно належать до Сухопутних військ і тилу ЗС.

Військово-навчальні заклади, призначені для підготовки офіцерського корпусу республіки, до середини 90-х років склалися з двох вищих військових училищ, одне з яких має командний профіль і готувало офіцерів за сімома спеціальностями, друге – інженерний профіль і готувало за 24 спеціальностями. У 1995 році створено відповідно до указу президента Республіки Білорусь № 192 від 17 травня 1995 року на основі двох училищ – Мінського вищого військового інженерного та Мінського вищого військового командного – Військову академію Республіки Білорусь.

Звичайно ж, під час дослідження початкових процесів скорочення й реформування білоруської армії в першій половині 90-х років минулого століття нам важливо розуміти, крім технічного боку питання, саму ідеологію керівників країни і армії. Показовим у цьому контексті, на наш погляд, є знайдений нами документ в архіві МЗС Росії, де наводиться запис бесіди з міністром оборони Республіки Білорусь генерал-полковником Костенком О. І., складений повноважним представником Державної Думи Російської Федерації генерал-полковником Майоровим Л. С. 3 лютого 1995 року. Цей запис публікується нами вперше. Зокрема, у своїй доповіді вищим структурам МО Росії і МЗС Росії він зазначає, що «...міністерством оборони РБ планується:

- з огляду на досвід бойових дій у Чеченській Республіці укомплектувати повністю певну кількість частин і підрозділів, організувати з ними постійну бойову підготовку;
- скоротити Збройні сили на 8–10 тис. осіб (сьогодні 96 тис. осіб), скоротити авіацію;
- реорганізувати систему ППО (раніше вона прикривала частини РВСН біля кордону з Польщею);
- створити нову військову академію («уся військова наука залишилася в Росії, немає військових наукових кадрів»);
- ліквідувати військкомати, усі їхні обов'язки передати виконавчій владі;
- усі організації з невласивими для армії функціями передати цивільним відомствам (дитсадки, магазини, домоуправління тощо)» [7, арк. 141].

Як показав подальший перебіг подій, далеко не всі питання в білоруській армії були вирішені саме в цьому ключі, проте самі підходи симптоматичні – вони, як нам видається, одномоментні, за якими не простежувалося будь-якої серйозної стратегії. Утім, більшість дослідників відзначають такий підхід і в інших колишніх республіках СРСР. Ми погоджуємось у своїх висновках з більшістю білоруських і російських дослідників, які вказують на головний тактичний підхід – не реформування, а скорочення армії з урахуванням відомих причин, а саме недопущення краху економіки, можливого соціального вибуху, виконання міжнародних зобов'язань країни тощо. Водночас очевидно, що саме в цей час зароджувалися й частково апробувалися ті ідеї, які лягли в основу майбутніх змін у білоруській армії, більш ефективних і з орієнтиром на побудову ефективнішої структури ЗС Білорусі.

Література:

1. Александр Алесин. Белорусская армия: устаревший «бронепоезд» на запасном пути [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://naviny.by/gubrics/society/2012/02/23/ic_articles_116_176946/.
2. Архив зовнішньої політики Російської Федерації. Реферантура по Белорусі. О реформе вооруженных сил Белоруссии. О. 1. Дело № 11, папка № 2, 1994 г., на 186 листах.
3. Архив зовнішньої політики Російської Федерації. Реферантура по Белорусі. О ситуации в вооруженных силах Республики Беларусь. О. 1. Дело № 11, папка № 2, 1994 г., на 186 листах.
4. 95-летию Вооруженных Сил Республики Беларусь посвящается: этапы большого пути [Электронный ресурс]. Белорусский суворовско-нахимовский союз. Опубликовано: 22.02.2013 | От: alexandr_karablikov. Режим доступа: <http://bsns.by/?p=2929>.
5. ВВС Беларуси – 13 лет в самостоятельном полете [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://aircraft-museum.ucoz.ru/publ/aehrodromy_v_belarusi/vvs_belarusi_13 лет_v_samostojatelnom_polete/3-1-0-24.
6. Александр Алесин. Итоги и перспективы реформирования Вооруженных сил Республики Беларусь [Электронный ресурс]. Режим доступа:// <http://review.w-europe.org/12/2.html>.
7. Архив зовнішньої політики Російської Федерації. Фонд 915 – Белоруссия. Политические вопросы. О. 2, дело № 3, папка № 3, 1995 г., на 218 листах.